

Επαναληπτικό διαγώνισμα στα Αρχαία Ελληνικά Προσανατολισμού Γ' Λυκείου
Τμήματα διετούς προετοιμασίας

ΟΝΟΜΑ:

Βαθμός

ΗΜ/ΝΙΑ: Σάββατο, 2 / 11 / 2024

ΤΜΗΜΑ:

%

Διδαγμένο κείμενο

50 μονάδες

1^ο απόσπασμα: Αριστοτέλους, Ἠθικά Νικομάχεια, Β1, 4-6, 1103a 26-1103b 12.

Ἐτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἅ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιῶντες μαθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω δὲ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι.

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει **τούτῳ** πολιτεία πολιτείας ἀγαθῆ φαύλης. Ἐτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθειρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται κιθαρισταί. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

2^ο απόσπασμα: Αριστοτέλους, Ἠθικά Νικομάχεια, Β6, 4-8, 1106a26-b7.

Ἐν παντὶ δὴ συνεχεῖ καὶ διαιρετῶ ἔστι λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἔλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς [...]. Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστίν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὁ μήτε πλεονάζει μήτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἓν, οὐδὲ ταῦτὸν πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἕξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσῳ γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται· τοῦτο δὲ μέσον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἴ τῳ δέκα μναὶ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτῃς ἕξ μναὶ προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. Ὅμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὲ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς.

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις τη λέξη *Σωστό* ή *Λάθος*, ανάλογα με το περιεχόμενό τους, με βάση το **2^ο διδαγμένο κείμενο**:

α. Διαιρώντας κάτι που έχει για γνωρίσματά του τη συνέχεια και τη διαιρετότητα μπορούμε να έχουμε μόνο δύο άνισα μεταξύ τους μέρη.

β. Μέσο σε σχέση προς το «ίδιο το πράγμα» είναι αυτό που απέχει εξίσου από καθένα από τα δύο άκρα, το οποίο και είναι ένα και το ίδιο για όλους.

γ. Μέσο «προς εμάς» είναι αυτό που δεν είναι ούτε πάρα πολύ, ούτε και πολύ λίγο, το οποίο δεν είναι ούτε ένα, ούτε το ίδιο για όλους. (3 προτάσεις x 2 μον. = 6 μον.)

A2. «καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης»: Να περιγράψετε -σε **60** περίπου λέξεις- σε τι αναφέρεται ο Αριστοτέλης με την αντωνυμία «τούτῳ» στο **1^ο** διδαγμένο κείμενο. (4 μον.)

Μονάδες **10**

B1. «Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστὶν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὁ μήτε πλεονάζει μήτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἓν, οὐδὲ ταῦτὸν πᾶσιν.»:

Να παρουσιάσετε τις δυο μορφές μεσότητας τις οποίες περιγράφει ο Αριστοτέλης στο εν λόγω χωρίο από το **2^ο** διδαγμένο απόσπασμα και να καταγράψετε έναν (1) εκφραστικό τρόπο με τον οποίο τις καταδεικνύει.

Μονάδες **10**

B2. Με βάση το **1^ο** διδαγμένο απόσπασμα από τα Ηθικά Νικομάχεια του Αριστοτέλη καθώς και το παράλληλο κείμενο από έργο του Πλούταρχου που ακολουθεί, να συγκρίνετε τις απόψεις που εκφράζουν οι δυο διανοητές σχετικά με τη **λειτουργία του έθους και του λόγου** στη διαμόρφωση των αρετών. Να απαντήσετε σε περίπου **550** λέξεις.

Μονάδες **10**

«(...) το **ήθος** είναι ποιότητα του αλόγου (= παραλόγου) και ονομάζεται έτσι γιατί το **άλογο**, πλαθόμενο από τον λόγο, αποκτά την ποιότητα τούτη από τη συνήθεια (έθος) · ο **λόγος** δεν επιθυμεί να εξαλείψει εντελώς το πάθος (ούτε δυνατόν είναι, άλλωστε, ούτε το καλύτερο), αλλά τού επιβάλλει κάποιο όριο και τάξη και τού εμφυτεύει τις ηθικές αρετές, οι οποίες δεν είναι έλλειψη πάθους αλλά συμμετρία παθών και μεσότητα · ο λόγος, μάλιστα, εμφυτεύει τις ηθικές αρετές διά της φρονήσεως, κάνοντας τη δύναμη του παθητικού, **ευπρεπή έξη**. Λέγεται, εξ άλλου, πως η ψυχή κατέχει τα εξής τρία · δύναμη, πάθος, έξη. Η **δύναμη** είναι αφετηρία ή υλικό του πάθους, όπως, για παράδειγμα η οργιλότητα, η ντροπαλότητα, η τολμηρότητα. Το **πάθος** είναι ένα είδος κίνησης της δύναμης, όπως η οργή, το θάρρος, η ντροπή [η τόλμη]. Η **έξη**, τέλος, είναι ισχύς και κατάσταση της δύναμης του αλόγου, που προέρχεται από τη συνήθεια και γίνεται, αφενός, κακία, αν το πάθος παιδαγωγήθηκε άσχημα από το λόγο, και, αφετέρου, αρετή, αν (το πάθος) παιδαγωγήθηκε σωστά.»

Πλούταρχου, *Περί ηθικής αρετής*, 443 c-d: Μτφρ. Φιλολογική Ομάδα εκδ. Κάκτος

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω θέσεις, τη λέξη *Σωστό*, αν είναι σωστή, ή τη λέξη *Λάθος*, αν είναι λανθασμένη:

- Σε απόσπασμα από έργο του Ηράκλειτου, του μεγάλου Εφέσιου σοφού, διαβάζουμε, «εὐδαιμονία ψυχῆς καὶ κακοδαιμονία» (:είναι υπόθεση της ψυχῆς η ευδαιμονία και η κακοδαιμονία).
- Για τον Αριστοτέλη η ευδαιμονία είναι ενέργεια της ψυχῆς του ανθρώπου, με τους κανόνες της τέλειας αρετῆς («ἡ εὐδαιμονία ἐστὶ ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν τελείαν»).
- Ένας λόγιος τον οποίο είχε την τύχη να συναντήσει ο Αριστοτέλης στην Ακαδημία, όταν ήρθε να σπουδάσει σ' αυτήν σε ηλικία δεκαεπτά ετών, ήταν ο Εύδοξος από την Κνίδα.
- Στο Α' βιβλίο των Ηθικών Νικομαχείων ο Αριστοτέλης μιλά διεξοδικά για το πιο μεγάλο αγαθό που επιδιώκουν με τις πράξεις τους οι άνθρωποι, την ευδαιμονία.
- Κατά τον Αριστοτέλη το *ἐπιθυμητικόν*, ένα καθαρά *λόγον* ἔχον μέρος της ψυχῆς, έχει σχέση με τις αρετές που περιγράφουν τον χαρακτήρα του ανθρώπου (ηθικές αρετές).

Μονάδες **10**

B4. Αφού μελετήσετε προσεκτικά το απόσπασμα «*Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον ... ὁ ἀλείπτῃς ἐξ μνᾶς προστάξει*», στίχοι 2 - 7 από το 2^ο διδαγμένο κείμενο, να βρείτε και να γράψετε στο τετράδιό σας μία (1) λέξη ετυμολογικά συγγενή για καθεμία από τις παρακάτω:

- έξη, έκτος, αρετή, εδώδιμος, τάγμα.

Μονάδες 10

Αδίδακτο κείμενο

50 μονάδες

Ξενοφώντας, Κύρου Ανάβασις, 3. 1. 33-36 & 38

Μετά τη δολοπλοκία του Τισσαφέρνη που οδήγησε στη σύλληψη και θανάτωση των στρατηγών τους, οι Έλληνες στρατιώτες στην Ασία είχαν περιέλθει σε απελπιστική κατάσταση. Τότε ξεχώρισε ως μοναδική ηγετική φυσιογνωμία ο Ξενοφώντας. Στο παρόν απόσπασμα ο τελευταίος καλείται από τον Ιερώνυμο να πάρει το λόγο και να ανακοινώσει τις προτάσεις του στους αρχηγούς του ελληνικού στρατεύματος.

[33] Ἐπεὶ δὲ πάντες συνῆλθον, εἰς τὸ πρόσθεν τῶν ὄπλων* ἐκαθέζοντο· καὶ ἐγένοντο οἱ συνελθόντες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀμφὶ τοὺς ἑκατόν. Ὅτε δὲ ταῦτα ἦν σχεδὸν μέσαι ἦσαν νύκτες. [34] Ἐνταῦθα Ἰερώνυμος Ἡλείος πρεσβύτατος ὦν τῶν Προξένου λοχαγῶν ἤρχετο λέγειν ὧδε. Ἡμῖν, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὀρῶσι τὰ παρόντα ἔδοξε καὶ αὐτοῖς συνελθεῖν καὶ ὑμᾶς παρακαλέσαι, ὅπως βουλευσαίμεθα εἴ τι δυναίμεθα ἀγαθόν. Λέξον δ', ἔφη, καὶ σύ, ὦ Ξενοφῶν, ἄπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς.

[35] Ἐκ τούτου λέγει τάδε Ξενοφῶν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ πάντες ἐπιστάμεθα, ὅτι βασιλεὺς καὶ Τισσαφέρνης οὓς μὲν ἐδυνήθησαν συνειλήφασιν ἡμῶν, τοῖς δ' ἄλλοις δῆλον ὅτι ἐπιβουλεύουσιν, ὡς ἦν δύνωνται, ἀπολέσωσιν. Ἡμῖν δέ γε οἶμαι πάντα ποιητέα ὡς μήποτε ἐπὶ τοῖς βαρβάροις γενώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνοι ἐφ' ἡμῖν. [36] Εὖ τοίνυν ἐπίστασθε ὅτι ὑμεῖς τοσοῦτοι ὄντες ὅσοι νῦν συνεληλύθατε μέγιστον ἔχετε καιρὸν. Οἱ γὰρ στρατιῶται οὗτοι πάντες πρὸς ὑμᾶς βλέπουσι, κἂν μὲν ὑμᾶς ὀρῶσιν ἀθύμους, πάντες κακοὶ ἔσονται, ἦν δὲ ὑμεῖς αὐτοὶ τε παρασκευαζόμενοι φανεροὶ ἦτε ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλῆτε, εὖ ἴστε ὅτι ἔψονται ὑμῖν καὶ πειράσσονται μιμεῖσθαι. [37] ἴσως δέ τοι καὶ δίκαιόν ἐστιν ὑμᾶς διαφέρειν τι τούτων. ὑμεῖς γὰρ ἐστε στρατηγοὶ, ὑμεῖς ταξίαρχοι καὶ λοχαγοί· καὶ ὅτε εἰρήνη ἦν, ὑμεῖς καὶ χρήμασι καὶ τιμαῖς τούτων ἐπλεονεκτεῖτε· καὶ νῦν τοίνυν ἐπεὶ πόλεμός ἐστιν, ἀξιοῦν δεῖ ὑμᾶς αὐτοὺς ἀμείνους τε τοῦ πλήθους εἶναι καὶ προβουλεύειν τούτων καὶ προπονεῖν, ἦν που δέη. [38] Καὶ νῦν πρῶτον μὲν οἶμαι ἂν ὑμᾶς μέγα ὠφελῆσαι τὸ στράτευμα, εἰ ἐπιμεληθεῖτε ὅπως ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ὡς τάχιστα στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀντικατασταθῶσιν.

- τὸ πρόσθεν τῶν ὄπλων: ο ελεύθερος χώρος μπροστά από τις σκηνές του στρατοπέδου.

Γ1. Να μεταφράσετε το απόσπασμα του κειμένου: «Ἐπεὶ δὲ πάντες συνῆλθον, ... ὡς, ἦν δύνωνται, ἀπολέσωσιν.» (στίχοι 1 -8, από τις §§ 33-35) Μονάδες 20

Γ2. Να αναφέρετε για ποιους **λόγους**, κατά τα λεγόμενα του Ξενοφώντα, οφείλουν οι Έλληνες στρατηγοί και λοχαγοί να δείξουν γενναιότητα στη δύσκολη αυτή στιγμή. Θα αναπτύξετε την απάντησή σας λαμβάνοντας υπόψη και τις **παροτρύνσεις** του ομιλητή προς τους στρατιωτικούς.

Μονάδες 10

Γ3. Να γράψετε στο τετράδιό σας τούς ζητούμενους **τύπους** για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

- (τό) **δήλον, ἀθύμους**: την ονομαστική ενικού του θηλυκού γένους των επιθέτων, στον θετικό βαθμό.
- **νύκτες, ὧ ἄνδρες στρατηγοί, οἱ στρατιῶται**: την κλητική του ενικού αριθμού.
- **βασιλεύς**: τη γενική και τη δοτική του ενικού αριθμού.
- **τὸ στράτευμα**: τη δοτική και στους δυο αριθμούς.

Μονάδες 10

Γ4.α. Να αναγνωρίσετε ένα (1) **σύστοιχο αντικείμενο** στο παρακάτω απόσπασμα και να αποκαταστήσετε την **βραχυλογία** που εμφανίζει: (2 μον.)

— Λέξον δ', ἔφη, καὶ σύ, ὦ Ξενοφῶν, ἄπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς. Ἐκ τούτου λέγει τάδε Ξενοφῶν.

Γ4.β. Να αναγνωρίσετε το **υποκείμενο** των ρηματικών τύπων που έχουν υπογραμμισθεί στο παρακάτω απόσπασμα:

— «Ἡμῖν, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὀρωσι τὰ παρόντα ἔδοξε καὶ αὐτοῖς συνελθεῖν καὶ ὑμᾶς παρακαλέσαι, ὅπως βουλευσαίμεθα εἴ τι δυναίμεθα ἀγαθόν.» (2 μον.)

Γ4.γ. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους όρους που έχουν υπογραμμισθεί στο κείμενο αυτενέργειας:

ἀμφὶ τοὺς ἑκατόν, ταῦτα, Ἡμῖν, παρασκευαζόμενοι, ὑμῖν. (5 μον.)

— καὶ ἐγένοντο οἱ συνελθόντες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀμφὶ τοὺς ἑκατόν. Ὅτε δὲ ταῦτα ἦν σχεδὸν μέσαι ἦσαν νύκτες. (...)

— Ἡμῖν δέ γε οἶμαι πάντα ποιητέα ὡς μήποτε ἐπὶ τοῖς βαρβάροις γενώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνοι ἐφ' ἡμῖν. (...) ἦν δὲ ὑμεῖς αὐτοῖ τε παρασκευαζόμενοι φανεροὶ ἦτε ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλήτε εὖ ἵστε ὅτι ἔφονται ὑμῖν καὶ πειράσονται μιμεῖσθαι.

Γ4.δ. Ποια σημασία έχει το ρήμα που έχει υπογραμμισθεί στο παρακάτω απόσπασμα, με βάση την σύνταξή του; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας. (1 μον.)

— Ἡμῖν δέ γε οἶμαι πάντα ποιητέα ὡς μήποτε ἐπὶ τοῖς βαρβάροις γενώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνοι ἐφ' ἡμῖν.

Μονάδες 10